

СЛОВОТВІРНЕ ГНІЗДО З ОСНОВОЮ *SʎLD- (на матеріалі антропонімії)

Статтю присвячено проблемі реконструкції праслов'янського антропонімного фонду. На основі фактичного матеріалу слов'янських мов автор відновлює фрагмент праслов'янського словника — лексичну мікросистему з основою *Sʎld-. Особливо акцентується на формальних модифікаціях бінарної групи «редукований + шлавний».

Ключові слова: праслов'янський антропонімний фонд, етимологічне гніздо, реконструкція.

Реконструкція лексико-словотвірних мікросистем у сфері пропріальної лексики — одне з помітних явищ слов'янської ономастики кінця ХХ — початку ХХІ ст. Важливість такого підходу значною мірою зумовлена ефективністю методичних прийомів аналізу ономастичного матеріалу, завдяки яким вдається простежити «біографію» того чи іншого найменування, а разом із тим успішно проетимологізувати його в межах відповідного генетичного гнізда. У цій царині є певні досягнення й здобутки, особливо щодо реконструкції великих фрагментів праслов'янського ономастичного та (на основі останнього) апелювативного лексику ¹. Нижче подається словотвірне гніздо праслов'янських дериватів з основою *Sʎld- ², яке найповніше реалізується в антропонімії.

Псл. *Sʎld- < *sʎld- маніфестує тип кореневих структур зразка *tʎlt*, у яких, як відомо ³, бінарна група -ʎl- могла реалізуватися в східнослов'янському лінгвальному континуумі як -ол-, -ал-, -ел-, -ул-, -ил- (-ʎл-), тобто псл. *Sʎld- > *Солд-*, *Салд-*, *Селд-*, *Сулд-*, *Силд-*. На основі цього фонетичного явища відібрано й організовано під відповідними гаслами фактичний матеріал, поданий нижче. Крім цього, до уваги бралися й інші фонетичні зміни (див. далі). Дібрані з доступного антропонімікону та інших джерел ілюстрації дозволяють відновити такі архетипи:

¹ Козлова Р. М. Структура праславянського слова. Праславянское слово в генетическом гнезде. — Гомель, 1997. — 412 с.; Козлова Р. М. Славянская гидранімія. Праславянські фонд. — Гомель, 2003. — Т. 3. — 361 с.; *Liadi O. I.* Етимологічне гніздо з коренем *ver- у праслов'янській мові. — К.; Кіровоград, 2001. — 162 с.; *Шульгач В. П.* Слов'янська антропонімія з коренем *Gʎd- (праслов'янський шар) // *Studia Slavistica*. — Ужгород, 2009. — Вип. 9. — С. 91–96; *Шульгач В. П.* Болг. диал. *кѣн* в славянском апелювативном и пропріальном контексте // *Linguistique balkanique*. — 2009. — Т. 48. № 1–2. — С. 51–59; *Шульгач В. П.* Псл. *Tʎrda, *Tʎrđъ і споріднені праантропоніми // *Філологічні дослідження : 36. наук. праць з нагоди 80-річчя чл.-кор. НАН України, д. ф. н., проф. Ю. О. Карпенка*. — О., 2009. — С. 251–254.

² Див.: Козлова Р. М. Зазнач. праця. — С. 317–318.

³ Див.: Козлова Р. М. Етимологічна інтерпретація гідронімів Ясельда, Шчоуб, Дзербінкі, Дарагань // *Ономастика Полісся / Відп. ред. І. М. Железняк*. — К., 1999. — С. 60–61.; *Шульгач В. П.* Праслов'янський гідронімний фонд (фрагмент реконструкції). — К., 1998. — С. 268–269.

***Sьlda, *Sьldь, *Sьldo:** ст.-рос. *Сулда* Олексеев, 1588 р. (Никонов ⁴, 124), *Сулда* Худяков, 1646 р. (Действия НАК, XV/3, 67), рос. *Залда* (ЖПТ) < **Салда*, п. *Solda, Sald, Sold, Solda* (SN, VIII, 267, 564, 567), ч. *Sold* (Beneš, 237).

З-поміж апеллятивних відповідників пор., наприклад, рос. діал. *сальда* ‘мозузка, якою тягнуть човна проти течії’ (СРНГ, 36, 61). Сюди долучаються форми з так званим солодкозвуччям, тобто переходом -л- > -л’- > -й’-: укр. *Сайд* (КПУ Херс., 9, 167), рос. *Сайда* (АУИ, 385), ст.-бр. Ян *Сайда*, XVI ст. (ПКГЭ, 2, 264), бр. *Сойда, Сойдо* (м. Вітебськ), *Сайдо* (НПЗ Псков, 11, 284), рос. (похідне) *Сайдашев Луг* — ойконім у колишній Пермській губ. (Vasmer RGN, VIII, 62), хорв. *Sajda* (Leksik, 576), п. *Sajda, Sejda, Sojda, Syjda* (SN, VIII, 260, 345, 560; IX, 188) ~ п. діал. *sajda* ‘нога’, ‘кульгава людина’ (Sychta, V, 11).

Укр. *Севда* (КПУ Дон., 17, 115), *Субда* (ОМ, 1, 508) < **Сувда, Завда* (ЖПТ) < **Савда*, рос. (похідне) *Сувдово* — назва поселення на Вологодщині (Vasmer RGN, VIII, 624) ілюструють закономірну лабіалізацію плавного.

Цей список можна розширити за рахунок форм із денталізацією плавного (-л- > -н-): ст.-бр. Войтех *Сундь*, 1586 р. (ОДВ, I, 194), варіант Войтехъ *Сунда* (ОДВ, III, 82), бр. *Зунда* (Бірьла, 161) < **Сунда*. Пор. також слов’ян. *Сондо* (ПК Ковен., 166), *Сунда* (Ратиєс, 2, 454). Вони співвідносні з апеллятивною лексикою на зразок рос. діал. *санда* ‘ості з 2–4 зубців’ (СРНГ, 36, 116–117) < **салда*.

У слов’янських ономастиконах фіксується чимало фактів із переходом анлаутного С- > Ш-. У науковій літературі це явище пояснюють як появу другого фокуса — язикового — у фонемі /с/, тобто шиплячого елемента артикуляції, чи як результат зближення артикуляції с’ > ш’ (Козлова, IV, 6). Пор., наприклад, укр. *Шолда* (РУС, 960), *Шалда* (КПУ Сум., 13, 230), *Шулд* (КПУ Од., 1, 322), ст.-рос. Пантюх *Шалда*, 1610 р. (ПОС, 71), рос. *Шалда, Шульда* (Память, 1, 170, 171), (похідні) *Шалдова, Шалдово, Шалдовка* — ойконіми в колишніх Костромській та Псковській губ. (Рагозин, 1, 387; Vasmer RGN, X, 210), бр. *Шалдо* (м. Полоцьк), хорв. *šeld* (Leksik, 636), слн. *šalda* (ZSSP, 592), п. *Szalda, Szulda* (SN, IX, 217, 361), ч. *šalda, šulda* (ЧП).

Укр. *Шольдь* (КПУ м. Київ, 3, 673) — потенційний репрезентант основи на -ї: **Sьldь*.

Щодо мотиваційних засад для наведених вище антропонімів зішлемося на бр. діал. *шалда* ‘базика, пустомеля’, співвідносне з *шалдиты* ‘плести нісенітниці’ (Климчук, 76).

Аналогічні фонетичні зміни, тобто солодкозвуччя, лабіалізація плавного, абсорбція плавного, денталізація плавного тощо, притаманні й для антропонімів із шиплячим Ш- в анлауті. Пор., зокрема, форми:

з переходом -л- > -j’-: укр. *Шайда* (КПУ Хм., 6, 192), *Шейда* (КС Черніг., 2, 384), *Шойда* (КПУ Терн., 1, 756), *Шайдо* (КПУ м. Київ, 3, 594), *Шуйда* (КПУ Хм., 7, 381), рос. *Шайд, Шайда* (ЖПТ), (похідне) *Шайдино* — топонім у колишній Вологодській губ. (Vasmer RGN, X, 204), ст.-бр. Мартинъ *Шайда* (ПКГЭ, 2, 268), бр. *Шайдо* (м. Могильов), *Шейд, Шейда* (СБП, 399), хорв. *šajda, šajdović* (Leksik, 629, 664), п. *Szejd, Szejda, Szojda, Szyjda* (SN, IX, 261, 317, 394), ч. *šejd, šejda* (Beneš, 20), *šajda* (ЧП). Вони мотивовані апеллятивною лексикою на зразок бр. діал. *шйда* ‘неохайна жінка’ (ДСБр., 267), рос. діал. *шойда* ‘той, хто все плутає, робить не так, як годиться’ (СРГК, 6, 899), *шойдаты* ‘латати верхній одяг’ (Даль, 4, 642), ч. діал. *šajda* ‘людина, яка волочить ноги’ (Bartoš, 416);

з переходом -л- > -в’-: укр. *Шовда* — прізвище (с. Прилісне Маневиц. р-ну Волин. обл.), п. *Szewd, Szewed, Szewda, Szewdo* (SN, IX, 280, 281);

⁴ Список скорочень див. у кінці статті.

з абсорбцією (поглинанням) плавного: укр. *Шод* (Панцьо, 124), п. *Szod, Szoda, Szuda* (SN, IX, 316, 356) аналогічно до п. *Sod, Soda* (SN, VIII, 558);

з переходом -л- > -н-: укр. *Шанда* (Богдан, 260), *Шунда* (КПУ Хм., 8, 385), ст.-рос. *Шанда* (ПСРЛ, XIV, 121), рос. (похідні) *Шандовичи* (2) — назви поселень у колишніх Новгородській та Олонецькій губ. (Vasmer RGN, X, 217) та ін.

Вторинні в дериваційному відношенні форми, подані далі, згруповано залежно від консонантного елемента суфіксальних морфем.

Похідні з консонантом **-b-** у суфіксі:

***Sьldeba**: ст.-рос. Гришка *Салдябинъ*, 1628 р. (Гольшов, 108). Стосовно словотвірної моделі пор., наприклад, укр. *Туряб* (м. Дрогобич) < **Turebъ*, рос. (похідне) *Дерябинка* — ойконім у Рязанській обл. < **Dereba*, п. *Koręba, Koręba* (SN, V, 150, 154) < **Kъrdeba, *Koręba* та ін. (див. також SP, 1, 62).

***Sьldoba**: укр. *Шандиба* (Горпинич, 20), рос. *Шалдыбин* (РУС, 468), *Шандыба* (м. Москва).

Похідні з консонантом **-v-** у суфіксі (головно патроніми):

***Sьldevъ / *Sьldovъ(ь)**: укр. *Шайдевич* (Рівне, 534), *Шайдович* (КПУ Ник., 4, 566), *Сондовенко* (КПУ Черк., 1, 811), *Сундовий* (КПУ Черк., 5, 444), ст.-рос. Олешко *Шалдов*, 1483 р. (Каштанов, 462), рос. *Сайдов, Собдев* (Ратієць, 2, 166, 518) < **Совдев, Сандов* (ЖПТ), хорв. *Šujdović* (Leksik, 665). Пор. також лтс. *Зондов* (ЖПТ) < **Солдов*, запозичене зі слов'янського антропонімікону.

Похідні з консонантом **-g-** у суфіксі:

***Sьldega / *Sьldegъ**: укр. *Сендега* (КПУ Льв., 2, 194), рос. *Шудегов* (Никон, 176) < **Сулдегов*.

***Sьldega**: рос. *Шевдягін* (УВБ, 167).

***Sьlduga**: укр. *Шалдуга* (КПУ Полт., 4, 898), *Шолдуга* (КПУ Од., 10, 493), рос. *Шалдуга* (Книги РФ, IX, 788), *Шалдугин* (КПУ Дон., 3, 494).

***Sьlduga**: ст.-укр. Матвій *Шендыга*, 1654 р. (ПК, 28), *Сандига* (СП, 313), *Шандига* (КПУ Хм., 6, 192), ст.-рос. Васька Максимовъ, прозвище *Шулдыга*, 1624 р. (САШ, 43), (похідне) *Шалдыгина* — назва пустища в колишній Владимирській губ. (Кусов, 198), п. *Saldyga, Soldyga* (SN, VIII, 273, 568), для яких фіксуються апеллятиви-мотиватори: укр. діал. *сандига* 'неповоротка, ледача людина', 'ледар' (Онишкевич, 2, 203), рос. діал. *шалдыга* 'прізвисько метушливої і безглуздої людини' (Добровольский, 994), бр. *шалдыга* 'волоцюга' (Носович, 704) < **sьlduga*. Сюди ж укр. діал. *сулдыга* 'гомілка, нога від коліна до п'яти', бр. діал. *сулдыга* 'кістка ноги від коліна до п'яти', зведення яких до **sq-lodyga* (ЕСУМ, 5, 471) наштовхується на перепони структурно-фонетичного характеру.

Похідні з консонантом **-x-** / **-š-** у суфіксі можна представити так:

***Sьldešъ**: ст.-рос. *Сулдеш* Елизаров, 1569 р., Постник *Сулдешев*, 1580 р. (Веселовский, 305), Никита *Сульдешовъ*, 1629 р. (АМГ, 1, 271), Григорий Дмитриев *Сундешев*, 1613 р. (ПМЦ, 191), Алексей *Солдешов*, 1657 р. (Раздорский, 545), рос. *Шельдешов* (КПУ Харк., 10, 709), *Шульдешов* (КПУ Дон., 18, 305).

***Sьldoxa / *Sьldoša**: укр. *Садоха* (Рівне, 487) < **Салдоха*, рос. *Шавдошин* (КПУ Дон., 3, 493), п. *Saldocha* (SN, VIII, 273) ~ рос. діал. (похідне) *просандохать* 'порвати, прорвати' (СОГ, 11, 99) < **просалдохать*.

***Sьlduxa, *Sьlduxъ / *Sьldušъ < *Sьlduxъ**: рос. *Солдухин* (КПУ Зап., 12, 303), макед. *Салдушев* (Речник ПКМ, II, 385), п. *Solduszkiewicz* (SN, VIII, 568) ~ п. діал. *sajdich* 'людина, яка сайдає [скаче]' (Sychta, V, 12).

***Sьlduxa / *Sьldušъ**: укр. *Субдиха* (НКП Сум., 826) < **Сувдиха* (змішування губних), рос. *Шалдышев* (КПУ Луг., 2, 423), *Шолдышев* (ЖПТ), (похідне) *Сандышево* — ойконім у колишній Владимирській губ. (ААЭ, 1, 111), бр. *Салдышев* (с-ще Тербуні).

Похідні з консонантом -j- у суфіксі:

***Sьldajь**: укр. *Солдаенко* (Рати́єць, 2, 83), *Шадлай* (Голодомор 1932–1933, 496) < **Шалдай* (метатеза), рос. *Салдаев* (АУИ, 385), *Солдаев* (КП Алтай, 2, 521), *Сондай* (ПК Петр., 166), *Шалдаев* (ЖПТ) ~ рос. діал. *шалдай-балдай* ‘ледар’ (СРДГ, 3, 198), ст.-бр. (похідне) *Шандаевичи* — ойконім (РКЭ, 81), п. *Soldaj*, *Saldaj* (SN, VIII, 273, 567), слов’ян. *Шалдай* (Магницький, 94). Сюди ж ст.-бр. Стась *Шабдай* (АВК, XVII, 166), Миколай *Шебдаевичь* (ЛМ, I/3, 686) < **Шавдай*, **Шевдаевичь* (наслідок змішування звуків близької артикуляції).

***Sьldějь**: укр. *Шавдей* (КПУ Полт., 1, 412), *Сандей* (РУС, 731), рос. Андрей Івановъ с. *Шундѣевъ*, 1702 р. (Кунгур, 11), *Салдеев* (КПУ Дон., 12, 427), *Солдеев* (РУС, 779).

***Sьldujь**: укр. *Савдуй* (КПУ Харк., 13, 250) ~ рос. діал. *сундуй* ‘неповоротка людина, тухтій’ (Даль, 4, 361).

На основі рос. *Сандалов*, *Шандалов* (ЖПТ), *Шундалов* (ВО, 1, 642), (похідних) *Сандалов*, *Сандалово* (3), *Сондалы*, *Шандалово* — ойконіми в різних регіонах (Vasmer RGN, VIII, 91, 448; X, 217) можна відновлювати праформу ***Sьldadlo** < **sьldadlo*, мотивовану дієсловом **sьldati*. Потенційність останнього підтверджують укр. діал. *совдати* ‘ліниво, поволі йти, важко ступати ногами’ (Грінченко, 4, 164), яке кваліфікують як афективне утворення, пов’язане з *совати*, *совгати* (ЕСУМ, 5, 342), рос. діал. *шойдать* ‘багато ходити, волочитись’ (Меркурьев, 180), ‘латати верхній одяг, зашивати дірки’ (Дилакторский, 571).

Похідні з консонантом -k- / -č- у суфіксі:

***Sьldakь** / ***Sьldačь** < ***Sьldakьь**: ст.-укр. *Сальдачь* (АЮЗР, I/4, 556), укр. *Солдак* (СКТ, 756), *Салдак* (Богдан, 252), *Савдак* (Редько, 7, 1748), *Сайдак* (Богдан, 256), *Сандак* (КПУ Терн., 1, 562), *Сондак*, *Сундак* (Рівне, 501, 507), *Шалдак* (СП, 389), *Шолдак* (Богдан, 267), *Шулдак* (Горпинич, 254), *Шандак*, *Шиндак* (Богдан, 260, 272), бр. *Солдак* (м. Мінськ), *Сондак* (Бірыла, 387), рос. *Солдак* (Лет. ЖС, 2002, № 1–13, 185), *Салдаков* (РУС, 367), *Сондак* (САМ, 215), *Сандаков* (РУС, 367), *Сайдаков* (СП, 310), *Шайдаков* (ЖПТ), *Шулдаков* (ЖПТ), хорв. *Sandak* (Leksik, 579), п. *Saldak*, *Soldak*, *Szołdak*, *Szyl dak* (SN, VIII, 273, 567; IX, 318, 395), ч. *Sajdák*, *Šajdák* (ЧП). Слов’ян. **Солдак* > *Золдак* (ЖПТ) відбилосся в антропоніміконі латишів.

Заголовна праформа реалізувалася також у назвах поселень, пор.: *Сандаки* (2), *Шайдаковка* — в колишніх В’ятській, Орловській, Пензенській губ. (Vasmer RGN, VIII, 91; X, 204).

Наведені факти постали в результаті пропріалізації апеллятивної лексики, актуальної у сфері номінації особи. Пор. рос. діал. *шалдак* ‘безпринципна, вперта людина’ (Элиасов, 459), *сайдаки* мн. ‘сідниці’, *сайдаки наставлять* ‘опиратися руками в боки’ (СРНГ, 36, 45), п. діал. *sajdek* ‘про людину, яка робить високі кроки, скаче’ (Sychta, V, 11).

***Sьld’акь**: укр. *Солдяк* (КПУ Полт., 7, 400), *Сандяк* (Богдан, 254), ст.-рос. Дмитрий Сатыевичъ *Шейдяковъ*, 1679 р. (Столбцы, 58), *Шандяковъ* (Миклашевский, 17), рос. *Шульдяков* (КПУ Сум., 5, 255), *Шулдяков* (РУС, 967), (похідне) *Сайдяковшина* / *Сайдаковшина* — топонім у колишній Олонецькій губ. (Vasmer RGN, VIII, 63), п. *Szewdziak* (SN, IX, 281).

***Sьldikь** / ***Sьldičь**: укр. *Савдик* (Богдан, 155), *Шилдик* (НКП Кіров., 811), *Шулдик* (КПУ Хм., 1, 375), *Шайдик* (КПУ Ув. Дон., 2, 550), *Шандик*, *Шундик* (РІ Київ., 2, 334, 337), *Зандик* (НКП Сум., 689) < **Салдик*, бр. *Шульдік* (Бірыла, 482), рос. *Шундик* (Лет. ЖС, 2007, № 9, 137), *Сунди́ков* (КП Алтай, 2, 429), хорв. *Sejdić* (Leksik, 584), п. *Szewdzik* (SN, IX, 281), ч. *Šajdik* (ЧП).

***Sыduka, *Sыduкь:** укр. *Сандик* (Горпинич, 180), *Шулдика* (РУС, 967), *Шундыка* (КПУ Ув. Дон., 5, 508), бр. (похідне) *Сандыкоўшчына* — ойконім у Гродненській обл. (Рап. Гр., 216), ст.-рос. Якушка *Шандыкинъ*, 1623 р. (Пясецкий, 23), рос. *Сондыков* (КЛ, 2005, № 1–13, 184), *Шалдыкин* (КПУ Дон., 3, 494), *Шульдык* (Память, 2, 308) ~ рос. діал. (похідне) *присалдычить* ‘вдарити’ (Красн., 308), п. *Saldyk, Salduka, Soldyk, Soldyka, Sajduk* (SN, VIII, 261, 273, 568).

***Sыduka, *Sыd⁽¹⁾укь:** укр. *Сандук* (Богдан, 254), *Сандюк* (СП, 312), *Шайдук* (КПУ Полт., 6, 254), *Шайдуга* (КПУ Ув. Дон., 11, 232), рос. *Шандуков* (КС Зап., 113), *Сундуков* (ЖПТ), хорв. *Šunduković* (Leksik, 665), п. *Saldyk, Salduk, Szajduk, Szejduk, Szyjduk, Szajdziuk, Szewduk* (SN, VIII, 210–394; IX, 210, 280). Сюди ж відантропонімні похідні *Сундуков* (2), *Сундуково* — топоніми в колишніх В’ятській, Пермській, Вітебській губ. (Vasmer RGN, VIII, 642).

Щодо апелятивного опертя для цього фрагмента лексико-словотвірного гнізда пор. рос. діал. *сайдук* ‘велика людина, здоровань’ (СРНГ, 36, 45), бр. діал. *сундук* ‘мовчазна людина’ (МДСГ, 177) < *сулдук і под.

Псл. ***Sыdькь** — демінутив на **-ькь-** — відновлюється на основі фактично-го матеріалу польської мови: *Sajdek, Szatdek, Szajdek, Soldek, Szewdek* (SN, VIII, 260, 273, 567; IX, 280).

***Sыdanь, *Sыdanь:** укр. *Салдан, Солдан* (КПУ Льв., 1, 476, 503), *Савдан* (Горпинич, 56), *Шовдан* (ТДЧ, 149), ст.-рос. *Шалданъ*, 1682 р. (Мятлев, 87), рос. *Салдан* (ЖПТ), *Сайданов* (Рамієць, 2, 280), *Шандан* (Рамієць, 2, 118), *Занданов* (Лет. ГС, 2008, № 24, 31) < *Салданов, п. *Saldan, Saldan, Saldań, Sandan, Soldan* (SN, VIII, 266, 273, 285, 567), ч. *Saldanová* (Beneš, 91), *Soldán* (ЧП). Пор. також назви поселень *Шалданово, Солдани* — у колишніх Вологодській та Вітебській губ. (Vasmer RGN, VIII, 428; X, 210), пов’язані з антропонімами *Шалдан, Солдань*.

Стосовно мотивації цих і подібних до них назв зіплемося на бр. діал. *салдан* у виразі *салданом жыць* ‘самотньо [жити]’ (Янкова, 317), рос. діал. *шойдан* ‘селянський сірячинний жупан, зношений і залатаний полотном’ (Дилакторский, 570).

***Sыdenь (*Sыdьпль):** укр. *Салдень* (РУС, 727), бр. *Солдзень* (Бірыла, 387), (похідне) *Саўдзеневічы* — ойконім у Мінській обл. (Рап. Мін., 238), рос. *Шалденков* (СП, 389), п. *Saldzień, Saldzień, Soldzień* (SN, VIII, 266, 273, 588).

Псл. ***Sыdinь** — патронім на **-инь** — реконструюється на основі таких фактів: ст.-рос. Федка *Шалдин*, 1598 р. (СКК, 159), Гаврилко *Шандинъ*, 1631 р. (Тупиков, 831), Керендяска *Сулдин*, 1660 р. (ДММА, 1, 301), *Шойдин*, 1664 р. (СГКЭ, 2, 621), рос. *Салдин* (КПУ Од., 1, 770), *Солдин* (ЖПТ), *Сульдин* (Память, 1, 86), *Сюльдин* (КПУ Ник., 4, 329), *Шольдін, Шулдин* (ЧЧ, 400), *Шульдин* (КПУ Зап., 11/2, 468), *Шомдін* (КПУ м. Київ, 3, 673) < *Шолдін — форма з незакономірною асиміляцією плавного або із *Шондін (-л- > -н- у позиції перед зубним приголосним), п. *Saldzin* (SN, VIII, 266).

***Sыdonь, *Sыdonь:** укр. *Савдон* (Фаріон, 275), рос. *Салдонин* (КПУ Херс., 9, 491), (похідне) *Шандоново* — ойконім у колишній Вологодській губ. (Титов Рукописи, 6, 137).

***Sыdунь:** укр. *Шалдун* (КПУ Полт., 11, 770), *Зовдун* (Закарпатськ. обл.; Анк.) < *Совдун, ст.-рос. (похідне) *Шалдуново*, XVI ст. (НПК, VI, 1007), рос. *Шалдун* (ЖПТ), *Солдунов* (Память, 2, 110) ~ рос. діал. *шалдун* ‘мішок’ (Добровольский, 994), п. *Szaldunow* (SN, IX, 217).

Компактну групу становлять деривати з консонантом **-г-** у суфіксальній морфемі:

***Sыdara, *Sыdargь, *Sыdargь:** укр. *Савдар* (Богдан, 255), *Солдаренко* (РУС, 778), *Шандара* (Рівне, 488), ст.-рос. Богдашко *Солдаревъ*, 1615 р. (ГХ, 5), рос.

Шайдаров (САМ, 252), *Сондарев*, *Сундарев* (ЖПТ), *Сандарово*, *Солдары* — відантропонімі ойконіми у колишніх Московській та В'ятській губ. (Мешалин, 2, 361; Vasmer RGN, VIII, 428), болг. *Солдàрев* (Илчев, 458), п. *Saldar* (SN, VIII, 266). Щодо апелятивної основи для цих найменувань пор. укр. діал. *шовдарь* 'окіст' (Алмашій, 137).

***Sьlderь**, ***Sьlderь**: укр. *Шундер* (КС Хм., 1, 306), *Шиндеров* (РУС, 477), (похідне) *Сендерев* — топонім на Ярославщині (Vasmer RGN, VIII, 213), болг. *Шулдеров* (Илчев, 560), п. *Szujder* (SN, IX, 358).

***Sьldora**, ***Sьldorь**: ст.-укр. Феско *Шилдора*, 1666 р. (ПК, 233), укр. *Шиндор* (РУС, 477), рос. *Шайдорова ж.*, *Шойдоров* (ЖПТ), *Шиндори́ков* (Рамієць, 2, 317), (похідне) *Шондоры* — ойконім у колишній Ярославській губ. (Списки Яросл., 378), п. *Sajdor* (SN, VIII, 260), *Sundora*, *Syndor* (SN, IX, 153, 192).

Наведені антропоніми постали в результаті пропріалізації відповідної апелятивної лексики, пор.: рос. діал. *сандора* 'про говірку, багатослівну людину; базікало, говорун', *сандорить* 'багато говорити, точити яси' (СРНГ, 36, 118), *шандорить* 'бити байдики' (ЯОС, 10, 69).

***Sьldura**, ***Sьldurь**: ст.-укр. Федор *Сьндуренко*, 1654 р. (ПК, 205), укр. *Шалдур* (КПУ Дн., 5, 484), *Шайдур* (КПУ Черниг., 9, 986), *Шандура* (НКП Харк., 508), *Шундурук* (м. Луцьк), ст.-рос. Васка *Шайдур*, 1625 р. (Сторожев, 1, 11), *Шандур*, XVII ст. — прізвисько (ПКРК, I/2, 502), рос. *Сундурев* (Книги РФ, X, 390), *Шайду́ров* (ЖПТ), болг. *Шевду́ров* (Илчев, 553), п. *Sajdura*, *Sandura* (SN, VIII, 261, 286). Сюди ж прізвиська на зразок укр. *Шадур* (Новикова, 930), *Шадура* (РУС, 468), рос. *Садуров*, *Шаду́ров* (Новикова, 725, 930) — як форми з абсорбованим плавним.

Щодо мотивації зішлемося на рос. діал. *сондура* 'нісенітниця' (Даль, 4, 270), *сундур* 'дурниця, нісенітниця, маячня', *сундурить* 'молоти нісенітници, марити' (Доп., 260), 'насміхатися' (СРНГ, 292), *насундуриться* 'нахмуритися, насушитися' (СРНГ, 20, 205).

***Sьldьra**, ***Sьldьrь**, ***Sьldьro**: ст.-укр. *Soldra*, XVI ст. (Жерела, I, 153), укр. *Шолдра*, *Шовдра* (Богдан, 267), *Шальдро* (КПУ Ув. Дон., 12, 458), *Шайдра* (КПУ Харк., 2, 717), *Шандра* (Панчук, 120), *Шиндро* (РІ ІФ, 5, 404), *Шондра* (КПУ Хм., 9, 331), рос. *Шайдра* (ЖПТ), *Шайдров* (РУС, 468), (похідні) *Шондрово* — назва поселення в Тульській обл., *Шайдрово* — у колишній Московській губ. (Vasmer RGN, X, 204), п. *Soldra*, *Szaldra*, *Szoldra* (SN, VIII, 567; IX, 217, 567).

***Sьldyга**, ***Sьldyгь**, ***Sьldyгь**: укр. *Сондир* (Редько, 7, 1889), ст.-рос. *Сундырь* Неткинъ, 1566 р. (Кучкин, 299), Івашко *Сандыринь*, 1623 р. (АЮБ, 2, 307), Григорій *Сандыревь*, 1682 р., *Сумдырев* (Рамієць, 2, 147), (похідні) *Сандыри* (2), *Сандырево* (7), *Сандырева*, *Сандыревка*, бр. *Солдыри* — назви поселень у різних регіонах (Vasmer RGN, VIII, 213, 429, 448), слов'ян. *Савдыра* (Магницький, 71).

Сюди ж ст.-рос. *Садырь* Федор Іванович Гаврилов, XVI ст., *Содырь*, 1496 р. (Веселовский, 277, 295), рос. *Шадырь* (РУС, 469), які можуть розцінюватись як форми з абсорбованим плавним (із **Салдырь*, **Солдырь*).

Похідні з консонантом -s- у суфіксі можна проілюструвати таким чином:

***Sьldasь**: укр. *Солдас* (КПУ Льв., 4, 321), бр. *Судас* (ТС Мозырь, 172) < **Сулдас*, п. *Soldas* (SN, VIII, 564).

***Sьldesь**: рос. *Шендесов* (Рамієць, 2, 37) і под.

***Sьldosь**: п. *Soldos* (SN, 200, 574) і под.

***Sьldusь**: укр. *Совдус* (КПУ Полт., 3, 210), рос. *Солдусова ж.* (Горпинич, 385).

***Sьldysь**: укр. *Šul' dys* (Vincenz, 409), п. *Sendys* (SN, VIII, 357).

Похідні з приголосним -t- у суфіксальній морфемі:

***Sьldatь**: укр. *Савдат* (КПУ Дн., 1, 659), *Салдат* (Богдан, 252), рос. (похідне) *Салдатовцы* — топонім у колишній В'ятській губ. (Vasmer RGN, VIII, 68), слн. *Sovdat* (ZSSP, 567).

***Sьlditь**: укр. *Салдит* (Богдан, 252), *Солдит* (PI IФ, 4, 168), рос. *Сандитов* (Книги РФ, X, 357).

***Sьldotь**: укр. *Савдом* (Горпинич, 267).

Псл. ***Sьldqtь** — participium на -qt-: укр. *Сулдут* (КПУ Харк., 17, 96), рос. *Сундутов* (м. Дубне Ровенськ. обл.), п. *Sajdutka* (SN, VIII, 261).

До найдавніших належать композити, прослідки яких збереглися головно в ономастиконах східних слов'ян:

***Sьldobaјь**: рос. *Шандубаев* (Рамієс, 2, 296).

***Sьldobokъь**: рос. *Солдабоков* (РУС, 778).

***Sьldobylda**: ст.-рос. Федька Микитинь сынъ *Шалдыбалда*, 1677 р. (ВСб., 173).

***Sьldomigь**: рос. *Сельдомиров* (КП Алтай, 2, 49) < **Сьлдомиров*.

Окремі факти дозволяють відновити пасивні дієприкметники минулого часу на ***-i-m-**, ***-o-m-**:

***Sьldimь**: рос. *Суйдимов* (ЖПТ).

***Sьldoma**, ***Sьldomь**: ст.-рос. Ілья Захаров *Шандамов*, 1500 р. (Веселовский, 360), Михайло *Шандамъ* — ростовський князь, XVI ст. (ПСРЛ, XXIV, 228) < **Салдомовъ*, **Салдомъ*, рос. *Шайдумов* (Лет. ЖС, 2008, № 15, 250), *Суйдумов*, у яких виразніший лабіальний -у- виник із -о- під впливом лабіального -м-, *Сундомин* (ЖПТ), (похідне) *Салдамов Майдан* — ойконім у Нижньгородській обл. (Русинов, 172). Пор. ще слов'ян. Stefan *Suldam*, 1766 р. (АВК, XXXV, 145) < **Suldom*. Про потенційність відповідних апелютивів-мотиваторів сигналізує укр. діал. *совдти* 'повільно й безперестанно йти чи щось робити' (Сизько Полт., 81), яке континує псл. (нетематизоване) **sьldti*.

Про розмаїття праслов'янських дериватів етимологічного гнізда з коренем ***Sьld-** / ***sьld-** свідчать також деякі префіксальні похідні:

***Kasьlda** / ***Kosьldь**, ***Kosьlda**, ***Kosьldь**: укр. *Кишейда* (КПУ Черк., 3, 147), *Косандяк* (СП, 188), хорв. *Kasanda* (Leksik, 284) < *Kasalda*, слн. *Kusold* (ZSSP, 317).

***Masьldь** / ***Mosьlda** / ***Mosьldь**: укр. *Мосюйда* (Переможці Він., 1, 119), *Масонд* (Богдан, 180) < **Масолд*, *Мясолдов* (КПУ Сум., 5, 219) < **Масолдов*, п. *Musold* (SN, VI, 498) < **Mosold* (під впливом лабіального приголосного).

***Orzьlda**: рос. *Разольдин* (ЖПТ) — патронім на -ин.

***Posьlda**, ***Posьldo**, ***Posьldь**: рос. *Пусьльд* (ИС, 1914: 18), *Пошайда*, *Пошайдо* (РУС, 339).

Освоєння нового фактичного матеріалу дозволить відновити гніздо праслов'янських дериватів із коренем ***Sьld-** у повнішому обсязі.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ААЭ	— Акты, собр. в библиотеках и архивах Российской империи Археологическою экспедициею имп. АН. Дополнены и изданы Высочайше учрежденною Комиссиею.— СПб., 1836–1838.— Т. 1–4.
АВК	— Акты, изд. Виленскою Археологическою комиссиею.— Вильна, 1865–1910.— Т. 1–35.
Алмашій	— <i>Алмашій М. І., Поп Д., о. Дмитрій (Сидор)</i> . Русинсько-українсько-російський словник : Біля 7000 слів.— Ужгород, 2001.— 153 с.
АМГ	— Акты Московского государства, изд. имп. Академиею Наук / Под ред. Н. А. Попова и Д. Я. Самоковасова.— СПб., 1890–1901.— Т. 1–3.

- Анк. — Анкета Інституту української мови НАН України для збору ономастичних матеріалів.
- АУИ — Алфавитный указатель имен и фамилий лиц, помещенных в ведомости справок о судимости за 1870 и 1871 гг.— СПб., 1872.— 516 с.
- АЮБ — Акты, отн. до юридического быта древней России, изд. Археографическою комиссиею / Под ред. Н. Калачева.— СПб., 1857–1884.— Т. 1–3.
- АЮЗР — Архив Юго-Западной России, изд. Временною комиссиею для разбора древних актов [...].— К., 1859–1914.— Ч. 1–8.
- Бірыла — *Бірыла М. В.* Беларуска антрапанімія. 2 : Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі.— Мінск, 1969.— 508 с.
- Богдан — *Богдан Ф.* Словник українських прізвищ у Канаді.— Вінніпег ; Ванкувер, 1974.— 354 с.
- Веселовский — *Веселовский С. Б.* Ономастикон: Древнерусские имена, прозвища и фамилии.— М., 1974.— 382 с.
- ВО — Великая Отечественная. Комкоры : Военный биографический словарь.— М. ; Жуковский, 2006.— Т. 1–2.
- ВСб. — Владимирский сборник: Материалы для статистики, этнографии, истории и археологии Владимирской губернии (1431–1729 гг.) / Сост. и изд. К. Тихонравов.— М., 1857.— 199 с.
- Голодомор 1932–1933 — Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р. Я. Пиріг.— К., 2007.— 1128 с.
- Голышов — *Голышов И.* Богоявленская слобода Мстера, Владимирской губернии Вязниковского уезда. История ее, древности, статистика и этнография.— Владимир, 1865.— 143 с.
- Горпинич — *Горпинич В. О.* Прізвища степової України: Словник.— Д., 2000.— 404 с.
- Грінченко — Словарь української мови / Упоряд. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко.— К., 1907–1909.— Т. 1–4.
- ГХ — Город Хлынов в 1615 году по Дозорной книге кн. Ф. А. Звенигородского / Сообщил А. В-нь // Труды Вятской ученой архивной комиссии.— Вятка, 1906.— Т. 3–4.— С. 1–34.
- Даль — *Даль В. И.* Толковый словарь живого великорусского языка.— М., 1955.— Т. 1–4.
- Действия НАК
Дилакторский — Действия Нижегородской губернской ученой архивной комиссии.
— Словарь областного вологодского наречия. По рукописи П. А. Дилакторского 1902 г. / Изд. подгот. А. Н. Левичкин, С. А. Мызников.— СПб., 2006.— 677 с.
- ДММА — Документы и материалы по истории Мордовской АССР / Отв. ред. Б. Д. Греков, В. И. Лебедев.— Саранск, 1940–1953.— Т. 1–4.
- Добровольский — *Добровольский В. Н.* Смоленский областной словарь.— Смоленск, 1914.— 994 с.
- Доп. — Дополнение к Опытю областного великорусского словаря.— СПб., 1858.— 328 с.
- ДСбР. — Дыялектны слоўнік Брэстчыны / Рэд. Г. М. Малажай, Ф. Д. Клімчук.— Мінск, 1989.— 294 с.
- ЕСУМ — Етимологічний словник української мови : В 7 т. / За ред. О. С. Мельничука.— К., 1982–2006.— Т. 1–5.
- ЖПТ — Жертвы политического террора в СССР [Электронный ресурс].— <http://lists.mono.ru>.
- Жерела
Илчев — Жерела до історії України — Руси.— Л., 1895–1900.— Т. 1–3.
— *Илчев С.* Речник на личните и фамилии имена у българите.— София, 1969.— 627 с.
- ИС — Именной список раненых и больных офицерских и нижних чинов, помещенных в лечебных заведениях (По сведениям справочного отдела Красного креста).— Пг., 1914.— Різні пагін.
- Каштанов — *Каштанов С. М.* По следам Троицких копийных книг XVI в. // Зап. отдела рукописей Гос. б-ки им. В. И. Ленина.— М., 1979.— Вып. 4.— С. 4–59.
- КЛ — Книжная летопись.
- Климчук — *Климчук Ф. Д.* Специфическая лексика Дрогичинского Полесья // Лексика Полесья: Материалы для полесского диалектного словаря / Отв. ред. Н. И. Толстой.— М., 1968.— С. 20–78.

- Книги РФ — Книги Российской Федерации: Ежегодник.— М., 2005.— Т. 9.— 215 с.; 2002.— Т. 10.— 879 с.
- Козлова — *Козлова Р. М.* Славянская гидронимия. Праславянский фонд.— Минск, 2006.— Т. 4.
- КП Алтай — Книга памяти: Поименный список воинов Алтая, павших в боях Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. : В 2 т.— Барнаул, 1986–1988.
- КПУ Дн. — Книга пам'яті України: Дніпропетровська область.— Д., 1993.— Т. 1.— 731 с.; 1995.— Т. 5.— 631 с.
- КПУ Дон. — Книга памяти Украины : Донецкая область.— Донецк, 1995.— Т. 3.— 526 с.; 1997.— Т. 12.— 543 с.; 1998.— Т. 17.— 622 с.; Т. 18.— 510 с.
- КПУ Зап. — Книга пам'яті України : Запорізька область.— Д., 1996.— Т. 11/2.— 485 с.; Т. 12.— 388 с.
- КПУ Луг. — Книга памяти Украины : Луганская область.— Луганск, 1994.— Т. 2.— 720 с.
- КПУ Льв. — Книга пам'яті України : Львівська область.— Л., 1995.— Т. 1.— 536 с.; Т. 2.— 559 с.; Т. 3.— 600 с.; Т. 4.— 728 с.
- КПУ м. Київ
КПУ Ник. — Книга пам'яті України : Київ.— К., 1995.— Т. 3.— 922 с.
- КПУ Од. — Книга памяти Украины: Николаевская область.— Николаев, 1997.— Т. 4.— 656 с.
- КПУ Полт. — Книга памяти Украины : Одесская область.— О., 1994.— Т. 1.— 926 с.; 1995.— Т. 10.— 512 с.
- КПУ Сум. — Книга пам'яті України : Полтавська область.— Полтава, 1995.— Т. 1.— 466 с.; Т. 3.— 656 с.; 1996.— Т. 4.— 968 с.; 1998.— Т. 6.— 560 с.; Т. 7.— 683 с.; Т. 11.— 937 с.; 1997.— Т. 13.— 794 с.
- КПУ Терн. — Книга пам'яті України : Сумська область.— Сумы, 1995.— Т. 5.— 755 с.
- КПУ Ув. Дон. — Книга пам'яті України : Тернопільська область.— Л., 1995.— Т. 1.— 783 с.
- КПУ Харк. — Книга памяти Украины по увековечению участников боевых действий, умерших в послевоенные годы : Донецкая область.— Донецк, 2002.— Т. 2.— 688 с.; 2004.— Т. 5.— 704 с.; 2005.— Т. 11.— 560 с.; Т. 12.— 704 с.
- КПУ Херс. — Книга пам'яті України : Харківська область.— Х., 1994.— Т. 2.— 768 с.; 1995.— Т. 10.— 719 с.; 1997.— Т. 13.— 558 с.; 2001.— Т. 17.— 632 с.
- КПУ Хм. — Книга памяти Украины : Херсонская область.— Симферополь, 2000.— Т. 9.— 480 с.
- КПУ Черк. — Книга пам'яті України : Хмельницька область.— Хмельницький, 1995.— Т. 1.— 688 с.; 1996.— Т. 6.— 720 с.; Т. 7.— 768 с.; 1997.— Т. 8.— 768 с.; Т. 9.— 718 с.
- КПУ Черниг. — Книга пам'яті України : Черкаська область.— К., 1995.— Т. 1.— 855 с.; 1996.— Т. 5.— 594 с.
- Красн. — Книга памяти Украины : Черниговская область.— К., 2002.— Т. 9.— 1006 с.
- КС Зап. — Словарь русских говоров южных районов Красноярского края.— 2-е изд.— Красноярск, 1988.— 348 с.
- КС Хм. — Книга скорботи України : Запорізька область.— Запоріжжя, 2000.— 504 с.
- КС Черніг. — Книга скорботи України : Хмельницька область.— Хмельницький, 2003.— Т. 1.— 788 с.
- Кунгур — Книга скорботи України : Чернігівська область.— Чернігів, 2004.— Т. 2.— 448 с.
- Кусов — Кунгур : Материалы для истории города XVII и XVIII столетий.— М., 1886 — 112 с.
- Кучкин 1969 — *Кусов В. С.* Чертежи земли русской XVI–XVII вв.— М., 1993.— 380 с.
- Лет. ГС — *Кучкин В. А.* Материалы для истории русского города XVI в. (Выпись из писцовых книг г. Муром 1566 г. и Муромская сотная 1573/74 г.) // Археографический ежегодник за 1967 г.— М., 1969.— С. 291–316.
- Лет. ЖС — Летопись газетных статей.
- Лет. ЖС — Летопись журнальных статей.

- ЛМ — Литовская метрика : Книга публичных дел. Перепись войска Литовского // Русская историческая библиотека.— Пг., 1915.— Т. 33.— Отдел 1. Ч. 3.
- Магницкий — *Магницкий В. К.* Чувашиские языческие имена // Изв. Об-ва археологии, истории и этнографии при имп. Казанском ун-те.— 1905.— Т. 21.— № 2.— С. 1–32; № 3.— С. 33–64; № 4.— С. 65–102.
- МДСГ — Матэрыялы для дыялектнага слоўніка Гомельшчыны // Беларуская мова.— Мінск, 1980.— С. 120–187.
- Меркурьев — *Меркурьев И. С.* Живая речь кольских поморов.— Мурманск, 1977.— 183 с.
- Мешалин — Материалы по истории крестьянской промышленности Московской губернии в XVIII и в начале XIX в. / Подг. к печати И. В. Мешалин.— М. ; Ленинград, 1950.— Т. 2.— 563 с.
- Миклашевский — Доимочная книга 7202–7203 гг. по сбору мостовых и решеточных денег с Кремля, Китая, Белого и Земляного городов / Под ред. И. Н. Миклашевского // Зап. имп. АН по историко-филол. отд-нию.— СПб., 1902.— Т. 5. Вып. 4.— С. 1–43.
- Мятлев — *Мятлев Н. В.* К родословию Нагих // Изв. Рус. генеалог. об-ва.— СПб., 1911.— Вып. 4.— С. 71–91.
- Никонов — *Никонов В. А.* Словарь русских фамилий / Сост. Е. Л. Крушельницкий.— М., 1993.— 224 с.
- НКП Киров. — Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні : Кіровоградська область.— Кіровоград, 2008.— 920 с.
- НКП Сум. — Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні : Сумська область.— Суми, 2008.— 920 с.
- НКП Харк. — Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні : Харківська область.— Х., 2008.— 1023 с.
- Новикова — *Новикова Ю. М.* Практичний словозмінно-орфографічний словник прізвищ Центральної та Східної Донеччини.— Донецьк, 2007.— 996 с.
- Носович — *Носович И. И.* Словарь белорусского наречия.— СПб., 1870.— 756 с.
- НПЗ Псков — Не предать забвению : Книга памяти жертв политических репрессий.— Псков, 2001.— Т. 11.— 400 с.
- НПК — Новгородские писцовые книги, изд. Археографическою комиссиею.— СПб., 1859–1915.— Т. 1–6 и указатель.
- ОДВ — Опись документов Виленского центрального архива древних актовых книг.— Вильна, 1909–1913.— Вып. 1–10.
- ОМ — Одесский мартиролог.— О., 1997–2005.— Т. 1–3.
- Онишкевич — *Онишкевич М. Й.* Словник бойківських говірок : У 2 ч.— К., 1984.
- Память — *Память / Сост.: И. И. Кузнецов, П. Ф. Московских, П. М. Шубенко.*— Иркутск, 1990.— Ч. 1–2.
- Панчук — *Панчук Г.* Антропонімія Опілля.— Тернопіль, 2001.— 195 с.
- Панцьо — *Панцьо С. Є.* Матеріали до словника лемківських говірок (дієслівна лексика).— Тернопіль, 2009.— Ч. 1.— 108 с.
- Переможці Він. — Книга пам'яті України : Вінницька область. Переможці.— Вінниця, 2007.— Т. 1.— 512 с.
- ПК 1654 — Присяжні книги 1654 р. : Білоцерківський та Ніжинський полки / Упоряд. М. Кравець.— К., 2003.— 350 с.
- ПК 1666 — Переписні книги 1666 року / Ред. В. О. Романовський.— К., 1933.— 438 с.
- ПКГЭ — Писцовая книга Гродненской экономии с прибавлениями, изд. Виленскою комиссиею для разбора древних актов.— Вильна, 1891–1892.— Ч. 1–2.
- ПК Ковен. — Памятная книжка Ковенской губернии на 1907 г.— Ковно, 1906.— Разн. паг.
- ПК Петр. — Памятная книжка Петроковской губернии на 1899 г.— Псков, 1899.— Разн. пагин.
- ПКРК — Писцовые книги Рязанского края XVI и XVII вв. / Под ред. В. Н. Сторожева.— Рязань, 1898–1904.— Т. 1. Вып 1–3.
- ПМЦ — Первые месяцы царствования Михаила Федоровича : Столбцы Печатного приказа / С предисл. Л. М. Сухотина // Чтения в об-

- ществе истории и древностей российских.— М., 1915.— Кн. 4. Отд. 1.— С. 1–240.
- ПОС — Памятники обороны гор. Смоленска в 1609–1611 годах / С предисл. Ю. В. Готье // Чтения в обществе истории и древностей российских.— М., 1912.— Кн. 1. Отд. 1.— С. 1–282.
- ПСРЛ — Полное собрание русских летописей.— М., 1965.— Т. 14.— 286 с.; СПб., 1921.— Т. 24.— 272 с.
- Пясецкий — *Пясецкий Г. М.* Севск 1623 г. // Труды Орловской ученой архивной комиссии.— Орел, 1895.— Вып. 3.— С. 21–28.
- Рагозин — *Рагозин В.* Волга.— СПб., 1880–1881.— Т. 1–3.
- Раздорский — *Раздорский А. И.* Торговля Курска в XVII веке (По материалам таможенных и оброчных книг города).— СПб., 2001.— 762 с.
- Рап. Гр. — *Рапанович Я. Н.* Слоўнік назваў населеных пунктаў Гродзенскай вобласці.— Мінск, 1980.— 319 с.
- Рап. Мін. — *Рапанович Я. Н.* Слоўнік назваў населеных пунктаў Мінскай вобласці.— Мінск, 1981.— 360 с.
- РКЭ — Ревизия Кобринской экономики, сост. в 1563 г. королевским ревизором Дмитрием Сапегоею [...].— Вильна, 1876.— 387 + 15 + 56 с.
- Редько — *Редько Ю. К.* Словник сучасних українських прізвищ : У 8 т.— Л., 1975. (Машинопис) // Наукова б-ка ім. В. Стефаніка, відділ рукописів.— Шифр О/Н-382.
- Речник ПКМ — Речник на презимивата кај македонците / Обработ.: О. Иванова, М. Коробар-Белчева, М. Митков.— Скопје, 2001.— Т. 2.— 796 с.
- Рівне — Рівне : Щорічний телефонний довідник.— Рівне, 2006.— 612 с.
- РІ ІФ — Реабілітовані історією : Івано-Франківська область.— Івано-Франківськ, 2002.— Т. 4.— 636 с.; 2003.— Т. 5.— 560 с.
- РІ Київ. — Реабілітовані історією : Київська область.— К., 2006.— Кн. 2.— 1040 с.
- РУС — Російсько-український словник прізвищ мешканців м. Дніпропетровська / Авт.-упоряд.: Т. С. Пристайко, І. С. Попова, І. І. Турута, М. С. Ковальчук.— Д., 2007.— 500 с.
- Русинов — *Русинов Н. Д.* Этническое прошлое Нижегородского Поволжья в свете лингвистики.— Нижний Новгород, 1994.— 202 с.
- САМ — Список абонентов Московской городской телефонной сети.— М., 1939.— 504 с.
- САШ — Старинные акты, служащие дополнением к описанию г. Шуи и его окрестностей / Собр. В. Борисов, изд. Я. Горелин.— М., 1853.— 400 с.
- СБП — Світло безсмертного подвигу. Книга пам'яті України. Книга скорботи України : Черкаська область.— К., 2005.— Т. 3. (Підсумкове видання).— 614 с.
- СГКЭ — Сборник грамот Коллегии экономии.— СПб.; Ленинград, 1922–1929.— Т. 1–2.
- Сизько Полт. — *Сизько А. Т.* Словник діалектної лексики говірок сіл південно-східної Полтавщини.— Д., 1990.— 101 с.
- СКК — Смоленская крестоприводная книга 1598 г. / Подгот. к печати С. П. Мордовина, А. С. Станиславский // Источники по истории русского языка / Ред. С. И. Котков, В. Я. Дерягин.— М., 1976.— С. 131–167.
- СКТ — Справочник квартирных телефонов г. Киева / Сост. Д. М. Цюлек.— К., 1976.— 983 с.
- СОГ — Словарь орловских говоров : Учеб. пособие по рус. диалектологии / Науч. ред. Т. В. Бахвалова.— Орел, 2000.— Вып. 11.— 145 с.
- СП — Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівецьчини) / Уклад. Н. Д. Бабич, Н. С. Колесник, К. М. Лук'янюк (гол. ред.) та ін.— Чернівці, 2002.— 424 с.
- Списки Яросл. — Списки населенных мест Российской империи, изд. Центральным статистическим комитетом МВД.— СПб., 1859.— Т. 50 : Ярославская губерния.— 382 с.
- СРГК — Словарь русских говоров Карелии и сопредельных областей / Гл. ред. А. С. Герд.— СПб., 2005.— Вып. 6.— 992 с.
- СРГП — Словарь русских говоров Приамурья / Сост.: Ф. П. Иванова, Л. В. Киршикова, Л. Ф. Путятина, Н. П. Шенкевец.— М., 1983.— 341 с.

- СРДГ — Словарь русских донских говоров.— Ростов н/Д., 1976.— Т. 1–3.
 СРНГ — Словарь русских народных говоров / Под ред. Ф. П. Филина и Ф. П. Сороколетова.— М. ; Ленинград ; СПб., 1966–2006.— Вып. 1–40.
- Столбцы — Столбцы // Труды Ярославской губернской ученой архивной комиссии.— Ярославль, б.г.— Т. 7. Вып. 3.— С. 57–72.
- Сторожев — *Сторожев В. Н.* Материлы для истории делопроизводства Поместного приказа по Вологодскому уезду в XVIII веке.— СПб., 1906.— Вып. 1.— 463 с.
- ТДЧ — Телефонний довідник абонентів Чернігівського району. — Чернігів, 2001.— 182 с.
- Титов Рукописи — *Титов А. А.* Рукописи славянские и русские, принадлежащие И. А. Вахрамееву.— М., 1907.— Вып. 6.— 184 + 297 с.
- ТС Мозырь — Телефонный справочник Мозырского районного узла связи / Сост. Н. Б. Винокур, С. А. Шутова.— Минск, 1984.— 196 с.
- Тушиков — *Тушиков Н. М.* Словарь древнерусских личных собственных имен // Зап. Отд-ния рус. и славян. археологии имп. Рус. археолог. об-ва.— СПб., 1903.— Т. 6.— С. 86–914.
- УВБ — У вічному боргу : Книга пам'яті України — місто-герой Київ.— К., 2005.— 772 с.
- Фаріон — *Фаріон І.* Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII — початку XIX століття (з етимологічним словником).— Л., 2001.— 371 с.
- ЧП — Чоловічі прізвища громадян Чеської Республіки за даними Міністерства внутрішніх справ ЧР станом на 1.04. 2004 [Електронний ресурс].— [http:// www.mvcr.cz](http://www.mvcr.cz).
- ЧЧ — Чернігів Чорнобильський / Упоряд. Є. Г. Сонник.— Чернігів, 2007.— 560 с.
- Элиасов — *Элиасов Л. Е.* Словарь русских говоров Забайкалья.— М., 1980.— 472 с.
- Янкова — *Янкова Т. С.* Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны.— Мінск, 1982.— 432 с.
- ЯОС — Ярославский областной словарь : Учеб. пособие / Науч. ред. Г. Г. Мельниченко.— Ярославль, 1981–1991.— [Вып. 1–10].
- Bartoš — *Bartoš F.* Dialektický slovník moravský.— Praha, 1906 (= Archiv pro lexikografii a dialektologii. 6).
- Beneš — *Beneš J.* O českých příjmeních.— Praha, 1962.— 356 s.
 Leksik — *Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske.*— Zagreb, 1976.— 773 s.
- Pamięć — *Pamięć. Память / Сост.: Я. Пшпимановский, Х. Прокопчук, Р. Мураши.* Пер. с пол. под ред. К. Козакевич.— Варшава, 1987.— Ч. 1–2.
- SP — *Słownik prasłowiański / Pod red. F. Sławskiego.*— Wrocław etc., 1974.— Т. 1.
- Sychta — *Sychta B.* Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej.— Wrocław etc., 1967–1976.— Т. 1–7.
- SN — *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych / Wydał K. Rymut.*— Kraków, 1992–1994.— Т. 1–10.
- ZSSP — *Začasni slovar slovenskih priimkov / Odg. red. F. Bezljaj.*— Ljubljana, 1974.— 723 с.
- Vincenz — *Vincenz A., de.* Traité d'anthroponymie houtzoule.— München, 1970.— 613 p.

V. P. SHUL'HACH

WORD FORMATION CLUSTER WITH *SьLD-STEM (based on personal names material)

The article is devoted to the problem of Proto-Slavonic personal names stock reconstruction. On the basis of Slavonic languages facts the author re-establishes a fragment of the Proto-Slavonic vocabulary: a lexical microsystem with *Sьld*-stem. The author paid special attention on the *reduced vowel + liquid consonant* binary group.

Keywords: Proto-Slavonic anthroponymic stock, etymological cluster, reconstruction.